

W gąszczu gatunków

WIEDZA W PIGUŁCE

Z gatunkami spotkałeś się już na języku polskim. Uczyłeś się pewnie o specyficznych cechach noweli czy komedii. Podział na gatunki dotyczy nie tylko literatury. Można je odnaleźć we wszystkich tekstach kultury.

Wiele z nich można bez trudu zaklasyfikować do określonego gatunku. Za przykład mogą posłużyć komedie romantyczne. Idąc na taki film, wiemy, o czym mniej więcej będzie fabuła i że skończy się szczęśliwie. Dzięki znajomości gatunku, odbiorca oczekuje od utworu zastosowania określonej konwencji, czyli zbioru typowych cech. Dlatego też przyswaja dany tekst kultury z odpowiednim nastawieniem. Na pewno zdziwiłbyś się, gdyby podczas teleturnieju prowadzący zaczął odczytywać wiadomości. To byłoby pomieszanie dwóch gatunków telewizyjnych.

Niekiedy mieszanie gatunków jest czymś niekorzystnym. Jest tak np. w dziennikarstwie. Gdyby reporter w przedstawieniu faktów zawarł swój punkt widzenia, świadczyłoby to o braku rzetelności. Odbiorcy pragnący poznać czyjeś zdanie na dany temat mogą sięgnąć do komentarzy lub felietonów. Dzięki przestrzeganiu jasnego podziału na gatunki wiadomo, co jest faktem, a co opinią. Jednocześnie twórcom zależy na atrakcyjności programów. Dlatego często mieszają rozrywkę z informacjami. Coraz trudniej odróżnić je od siebie. Zjawisko to nazywamy infotainment.

Niemniej gatunkowy zamęt jest twórczy. Mieszanie gatunków to zabieg bardzo często wykorzystywany przez artystów. Daje ono ciekawy, zaskakujący efekt. Współcześnie, gdy gatunków różnych mediów jest bardzo wiele, możliwości ich połączeń są niezliczone!

Niektóre z nich jednak okazały się na tyle udane, że na trwałe weszły do repertuaru wykorzystywanych konwencji. Stało się tak np. w przypadku połączenia horroru z filmem dokumentalnym. Tak wielu reżyserów tworzyło filmy oparte na podobnym pomysśle, że można mówić o nowym podgatunku. Podobne, owocujące powstaniem nowego gatunku połączenia często obserwujemy w muzyce. Tak choćby thrash metal, grany m.in. przez popularny zespół Metallica, wywodzi się z połączenia heavy metalu z punkiem. W kulturze jest jak w przyrodzie: gatunki wciąż ewoluują!

Znajomość cech poszczególnych gatunków jest bardzo ważna. Aby zrozumieć i ocenić utwory czerpiące z różnych gatunków, należy umieć je rozpoznawać. Znajomość gatunków umożliwia pełne i owocne uczestnictwo w kulturze.

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Dobierz odpowiednie opisy do poszczególnych gatunków

Gatunki:

Kategorie:

- horror
- komedia
- film obyczajowy
- film kostiumowy

- reality show
- film biograficzny
- film science fiction
- film dla dzieci
- musical

Opisy:

Elementy do przyporządkowania:

- prezentuje historię wybranej, wybitnej postaci, jest osadzony w realiach historycznych epoki i ukazuje losy bohatera na tle wydarzeń oraz postaci istotnych dla jego życiorysu.
- wyraźnie pokazuje różnicę między dobrem i złem, bohater przeżywa fantastyczne przygody, bardzo często przy udziale gadających zwierząt i postaci magicznych.
- celem filmu jest rozbudzenie naszych emocji, zwłaszcza zbudowanie nastroju grozy i strachu.
- celem filmu jest rozbudzenie naszych emocji, przede wszystkim wywołanie śmiechu i rozbawienia.
- jest osadzony w realiach historycznych epoki i przedstawia rekonstrukcję świata z danego okresu, często dotyczy wydarzeń ważnych dla danego kraju.
- obserwujemy życie codzienne ludzi takich samych jak my, często w izolacji od normalnego świata.
- film przedstawia wyobrażenia o przyszłości oraz wynalazki, które zrewolucjonizują życie.
- film może prezentować różne wydarzenia mające miejsce w teraźniejszości lub przeszłości, szczególnie istotna jest w tym przypadku muzyka, często wplatana bezpośrednio w akcję.
- film adresowany przede wszystkim do widzów dorosłych, pokazuje losy bohaterów uwikłanych w różne perypetie, najczęściej omawia istotne problemy społeczne lub troski życia codziennego.

SŁOWNICZEK

- **gatunek:** typ, odmiana czegoś. W odniesieniu do tekstów kultury: określony sposób organizacji przekazu, zależny od jego celu. Utwory tego samego gatunku mają zwykle podobą formę, wykorzystują te same konwencje.
- **konwencja:** zbiór cech utworów (artystycznych, dziennikarskich itp.) wielokrotnie powtarzany i wykorzystywany. Dana konwencja może być typowa dla jednego twórcy, grupy czy okresu. Składać się na nią mogą różne elementy utworu – zarówno związane z jego formą, jak i treścią.
- **infotainment:** (z ang. information – informacja, połączone z entertainment – rozrywką), zjawisko zacierania różnic pomiędzy przekazami informacyjnymi i rozrywkowymi. Obserwujemy je we współczesnych mediach.
- **tekst kultury:** każdy wytwór człowieka, który jest uporządkowany wedle określonych reguł. Np. dzieła sztuki (obrazy, filmy czy książki), ale też np. ubrania. Nawet zwyczajowe zachowania (np. podanie ręki przy przywitaniu) są tekstami kultury. Tekstem kultury jest wszystko, co zostało stworzone, aby przekazać pewien sens.

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Michał Wysocki, konsultacja merytoryczna: Piotr Drzewiecki. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/w-gaszczu-gatunkow/>.

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Cyfrowa Przyszłość, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Język polski, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Plastyka, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

III. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki.

Wiedza o społeczeństwie, III poziom edukacyjny

Treści nauczania

Środki masowego przekazu.

Nowa podstawa programowa:

Język polski, VII–VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych.

Język polski, liceum i technikum

Treści nauczania

przetwarza i hierarchizuje informacje spełnia wymagania określone z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.

rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie, laudacja, homilia), popularnonaukowych i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; rozróżnia odpowiedzi właściwe i unikowe.

odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieła od kiczu.